

فخاکی ریسپز

جنسیت و محیط زیست

فرانس بکت

بیش از نیمی از جمعیت جهان را زنان تشکیل می‌دهند. هرچند که دوسوم تمام ساعات کار جهان به حساب زنان نوشته می‌شود، اما تنها یک‌دهم کل درآمدها را دریافت می‌کنند. دوسوم زنان گرفتار بلای بیسودایند. یونسکو همواره تلاش کرده است که برای نابرابریهایی که زنان قربانی آنها هستند چاره‌ای بیابد و عمل برای بهبود وضعیت زنان وجه مشترک برنامه‌های تمام حوزه‌های صلاحیت آن است.

اما درحالی که در کشورهای صنعتی، مثلاً میان فضانوردان، از حیث موقعیت هیچ‌گونه تفاوت معنی‌داری بین زن و مرد وجود ندارد، در مناطقی که زنان هنوز مسئولیت مراقبت از خانواده، کار در مزرعه و تأمین آب را به‌تنهایی به‌عهده دارند، وضعیت به کلی متفاوت است. همان‌طور که سابقین استیج در مجله ژنو (۵ ژوئن، ۱۹۹۵) می‌نویسد: «برخلاف تصور رایج، زنان معمولاً از توسعه همه‌جانبه بهره‌مند نمی‌شوند. در کشورهای که تولید نوزاد دختر کمتر خواستار دارد و نسبت به پسران کمتر تغذیه و مواظبت می‌شوند و تحصیلات کمتری دارند، در برنامه‌هایی که

مردان طرح و اجرای آنها را به‌عهده دارند از قلم می‌افتند.»

اولویتهای متفاوت

نمونه شاخص آن را در فرهنگ و کشاورزی، سندی عالی که توسط دبیرخانه دهه جهانی توسعه فرهنگی منتشر شده است، می‌یابیم و یکی وایلد می‌نویسد: «چند سال پیش، وقتی مسئولان برنامه‌ریزی درصدد برآمدند یک پروژه جنگلکاری روستایی را در نیال به اجرا درآورند، دست به اقدام درستی زدند. مستقیماً نزد روستاییان رفتند و از آنها پرسیدند که مایلند چه نوع درختی بکارند. پاسخ این بود: درختانی که چوب سختی دارند. بنابراین حدود ۳۰۰۰ نهال از این نوع درخت تهیه شد و تمام آنها بر اثر بی‌توجهی پژمرده شدند. چرا؟ زیرا مسئولان پروژه ... فقط با مردان روستایی مشورت کردند. مردان به چوب فقط برای ساختن میز و صندلی و کنده‌کاری، که برایشان پول نقد تأمین می‌کرد، علاقه داشتند. اما، بنا به سنت، کار کاشتن و آب دادن نهالها به‌عهده زنان بود.»

زنان به درختانی که رشد کندی دارند علاقه‌مند نبودند. چون روزانه شش ساعت از وقت خود را صرف گردآوری هیزم و علوفه می‌کردند، ترجیح می‌دادند گونه‌هایی کاشته شود که رشد سریعتری داشته باشد تا از سنگینی بار آنان بکاهد.

نمونه چشمگیر دیگری از رابطه بین جنسیت و توسعه به جنوب هند مربوط می‌شود. در این منطقه زنان با کار در کشتزارهای چای معاش خود را تأمین می‌کردند. اما با ورود تکنولوژی آبیاری در تولید چای، این مردان بودند که در مورد نحوه کاربرد آن آموزش دیدند و جای زنان را گرفتند. به‌زودی دریافتند که کودکان منطقه دچار سوءتغذیه شده‌اند. دلیل این مشکل آن بود که زنان منبع درآمد خود را از دست داده بودند و در این بخش از هندوستان، زنان مسئولیت تهیه غذا را به‌عهده دارند و باید با درآمد خود آن را تأمین کنند؛ درآمد مردان صرف چیزهای دیگری می‌شود.

سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد در ۱۹۸۹ به این نتیجه رسید که فقط ۵ درصد از منابع گسترش کشاورزی

زنان و کودکان به کمک تلبه از چاهی در زیمبابوه آب می‌کشند.

فرانس بکت

روزنامه‌نگار

امریکایی‌فرانسوی.

متخصص مسائل

زیست‌محیطی.

آن زنان نمی‌توانند عادات خود را بدون رضایت مردان خانواده و سپس کل جماعت تغییر دهند.

در منطقه مهاراشترا واقع در هندوستان، آب هم کم است، هم کیفیت نامطلوبی دارد. ب. راثو، طی یک بررسی در مورد کمبود آب در این منطقه، نشان داده است که این امر نیز به ساختار جامعه مربوط است. جاهای عمیقی که کشاورزان ثروتمند حفر کردند سبب شد که بسیاری از جاهای همگانی خشک شود؛ افزایش سطح کشت نیشکر نیز مقدار آب در دسترس خانواده‌ها را کاهش داد. اما هنگامی که برنامه‌ای برای آبرسانی به روستاها اجرا می‌شد، نقش زنان به‌عنوان افراد از نظر دور ماند. از لحاظ سنت تنها مردان می‌توانند مالک زمین باشند، و در این طرح آبرسانی فقط مردان از حق آب برخوردار شدند. از سوی دیگر، وظیفه آوردن آب همچنان به‌عهده زنان بود، و چون دسترسی به آب آسانتر گردید مردان مسئولیت بخشی از وظایف خود را به‌عهده زنان گذاشتند.

مصرف سنگین انرژی

رفع نیازهای روزانه انرژی در کشورهای درحال توسعه بار سنگینی بر گرده زنان است. سیسلسکی (Cecelski) در یکی از اسناد سازمان بهداشت جهانی تحت عنوان **زنان، بهداشت و محیط زیست**، می‌نویسد: «در کشورهای کم‌درآمدی مانند بوركینافاسو، اتیوپی و نپال، خانواده‌ها بیش از ۹۰ درصد کل انرژی را مصرف می‌کنند. استفاده از درختان، پسماندهای حیوانی و نباتی برای سوخت خاک را از بازچرخش مواد غذایی محروم می‌کند و

کار سخت کشاورزی در یک کشتزار (بنگلادش).

به مادران توصیه شده است که دست و روی کودکانشان را بشویند - این کاری است که معمولاً انجام نمی‌گیرد. همین توصیه صاف و ساده یک رشته مسائل به‌بار آورده است. زنان، که کار آوردن آب و استفاده از آن را در خانه به‌عهده دارند، با گفتن اینکه آب کافی وجود ندارد بی‌میلی خود را از شستن دست و روی کودکان توجیه کردند. در واقع آب به مقدار زیاد وجود داشت، زیرا در نزدیکی آنها چاهی حفر شده بود. همچنین زنان ادعا کردند که فرصت کافی ندارند. با این وصف آنان به هیچ کس دیگر اجازه نمی‌دهند که به جای آنها آب بیاورد، حتی اگر این کمک، کار طاقت‌فرسایشان (ده ساعت در روز) را در مزارع سبکتر کند.

دشواری تغییر این الگوی رفتاری را در صورتی بهتر می‌توان دریافت که آن را در متن جامعه پدرسالارانه‌ای قرار دهیم که در

در سراسر جهان به زنان کشاورز تعلق گرفته است. این وضع تا حدود زیادی ناشی از این سه فرض غلط بسیاری از برنامه‌ریزان توسعه است: نخست آنکه، زنان و مردان از رشد اقتصادی به‌طور یکسان برخوردار می‌شوند؛ دوم آنکه اگر درآمد مردان افزایش یابد وضعیت رفاهی کل خانواده بهبود خواهد یافت؛ و سوم آنکه فقر و ثروت در یک خانواده به‌نحو یکسان توزیع می‌شود.

تقسیم کار

وایلد ادامه می‌دهد: «تقسیم مسئولیتها جزئی از فرهنگ هر کشور است، اما برحسب سنت، آداب و رسوم اجتماعی، اقتصاد، وضعیت زیست‌محیطی و درجه توسعه، ممکن است از روستایی به روستای دیگر تفاوت فاحشی با یکدیگر داشته باشد.» او دو نمونه از منطقه کوهستانی خائو خو واقع در شمال شرقی تایلند را نقل می‌کند. در نزد مردم همونگ، زنان جزئی از اموال شوهرند و به امور روزمره خانه‌داری می‌پردازند. مردان اختیار تام دارند. در نزد تائی‌ها، که در دامنه کوهستان زندگی می‌کنند، مردان و زنان در بیشتر وظایف، حتی در کار خانگی، با یکدیگر سهیم‌اند.

در یکی از جماعات روستایی جمهوری متحد تانزانیا، بنا به تحقیقات سازمان بهداشت جهانی (WHO)، ۶۰ درصد کودکان بین یک تا هفت سال به تراخم (ورم ملتحمه) مسری که می‌تواند به کوری بینجامد مبتلا شده‌اند، و ۱۰ درصد دیگر آنها بیماری حاد چشم دارند. از آنجا که انتقال این بیماری با بهبود وضعیت بهداشتی متوقف می‌شود،

مراقبت از گله و گردآوری میه در راجستان (هند).

برای مطالعه بیشتر

- *Women, Health and Environment, an anthology compiled by Jacqueline Sims, WHO, Geneva, 1994.*
- *The Greenbook, by Joan Martin-Brown, UNEP, Washington DC, 1993.*
- *Women, Water, Sanitation, International Water and Sanitation Centre, The Hague, 1993.*
- *Environmental Education Seminar for Women, Report, Unesco-UNEP, Massey University, 1992.*
- *Culture and Agriculture, World Decade for Cultural Development 1988-1997, Unesco, Paris, 1995.*

جهان

زنی از اهالی
کلمانس (سنگال)
هنگام کار در مزرعه.

بازدهی محصولات و همچنین ظرفیت زمین را برای تأمین علوفه چهارپایان کاهش می‌دهد.

هر سال چهارصد میلیون تن فضولات حیوانی در آسیا و آفریقا سوزانده می‌شود و باعث کاهش تولید ۲۰ میلیون تن حیویات می‌گردد. بنابراین زنان، برای رسیدن به سطح پیشین تولید، باید زمینهای بیشتری را به زیر کشت ببرند و بیشتر کار کنند.

این نمونه‌ها نشان می‌دهند که برنامه عمل ۲۱ که در ۱۹۹۲، در کنفرانس ریو اتخاذ شد، هنوز تا رسیدن به کارایی راه درازی در پیش دارد. احساس مسئولیت نسبت به محیط‌زیست هنوز میان زن و مرد یکسان نیست. برای رسیدن به این امر، لازم است که «به تبعیض مبتنی بر جنسیت پایان داده شود و زنان اجازه یابند که به زمین و دیگر منابع، همچنین به آموزش و اشتغال مطمئن در شرایط برابر دسترسی داشته باشند.» زنان باید از دسترسی به مسکن مناسب، بهداشت و انتخاب آزادانه زمان بارداری برخوردار شوند و دیگر نباید از وحشت و هراس جنگ در رنج باشند.

در حال حاضر بیشتر زنان باید در برابر خواستهای مردان خانواده خود و سنتهای جامعه خود بایستند تا حقوق خویش را به دست آورند. اما دسترسی بیشتر به منابع می‌تواند ضامن آزادی و پیشرفت اجتماعی باشد. شمار روزافزون کنفرانسهای بین‌المللی مختص مسائل زنان قاعداً به تغییر تصویر زنان کمک خواهد کرد و توانشان را افزایش خواهد داد. زن در سنت نمادین بسیاری از تمدنها نه تنها «زمینی» است که به گیاهان و موجودات زنده هستی می‌بخشد، بلکه «آب» نیز هست که رشد همه چیز بدان وابسته است.

پروتئین و نشاسته استخراج کرد. این نشاسته ماده خام پلاستیکهای فسادپذیری است که در ساخت داخل اتومبیل، بخصوص داشبورد، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

انحراف رودخانه آخلوس

خبرنامه کنوانسیون رامسر درباره تالابها از اختلاف نظری سخن می‌گوید که از ۳۰ سال پیش تاکنون در یونان و نقاط دیگری در اروپا همچنان ادامه دارد. آخلوس، که در عهد باستان به عنوان خدای رودخانه مورد پرستش یونانیان بود، از کوهستانهای شمال غربی یونان سرچشمه می‌گیرد. دهانه آن، که تالابهای میسولونگی را تشکیل می‌دهد، در فهرست تالابهای بین‌المللی مهم رامسر قرار دارد. اما در مورد طرحهایی برای احداث چندین سد و نیروگاه برقایی (hydroelectric) در مسیر این رودخانه و منحرف کردن بخشی از آب آن به سمت جلگه تسالی از طریق یک آبراه، سر و صدا و اختلاف نظر شدیدی وجود داشته است. به همین دلیل دولت یونان از گروهی از مشاوران بین‌المللی خواسته است که در مورد این طرحها ارزیابیهای زیست‌محیطی به عمل آورند. اما کار احداث سد مسوخورا متوقف نشده است. چهار سازمان غیردولتی مخالف این برنامهها پیشنهاد کرده‌اند که در مورد مدیریت آب در تسالی مطالعات جامعی انجام گیرد و راههای دیگری ارائه شود.

یددار کردن آب آبیاری

چینی‌ها برای مسئله کمبود یخ، که سبب بیماری گواتر و ضعفهای دماغی می‌شود، پاسخ تازه‌ای یافته‌اند. آنها به جای یددار کردن نمک آشپزخانه کوشیده‌اند که محلول ۵ درصد یدات پتاسیم را در مجاری آبیاری ستین جیانگ جنوبی، منطقه‌ای روستایی واقع در غرب شانگهای، وارد کنند. نتایج

زنده‌باد شکار

در ۱۹۳۷ در ایالات متحد حدود ۶/۹ میلیون شکارچی وجود داشت. اکنون شمار آنها به ۱۵/۵ میلیون، یعنی معادل با ۷ درصد جمعیت این کشور رسیده است. اگر گفته‌های سخنگویان آنها را بپذیریم، این شکارچیان نه تنها غارتگرانی بی‌رحم به‌شمار نمی‌روند، بلکه توازن طبیعت را حفظ می‌کنند. در اوایل قرن کمتر از ۵۰۰/۰۰۰ گوزن دم سفید، حدود ۴۰/۰۰۰ گوزن بزرگ و ۱۰۰/۰۰۰ بوقلمون وحشی وجود داشت. در حالی که اکنون این ارقام بهتر تیب به ۱۸ میلیون، ۸۰۰/۰۰۰ و ۴/۵ میلیون رسیده است. به علاوه، مالیاتهای مختلفی که شکارچیان می‌پردازند سالانه بیش از یک میلیارد دلار به فعالیتهای محافظت از حیات وحش کمک می‌کند. به همین دلایل شکارچیان از تصویر ناخوشایندی که رسانه‌ها از آنها ارائه می‌دهند ناراحت می‌شوند.

کیسه‌های آلودگی

سالانه فقط در فرانسه، ۱۷ میلیارد کیسه پلاستیکی مصرف می‌شود. اتحادیه پلاستیک‌سازان فرانسه وزن محصولات تولیدی خود را معادل با وزن ۱۰۰۰ هواپیمای ایرباس A۳۲۰ اعلام کرده است. منیکل اینجاست که ۶۰ درصد این کیسه‌ها سرانجام به صورت زباله درمی‌آیند. وقتی این صنعت بتواند پلاستیکهایی تولید کند که واقعاً از لحاظ زیستی فسادپذیر باشند و دیگر لقیانوسها و زیباترین نقاط دیدنی جهان را آلوده نکنند، کره زمین جایگاهی پاکیزه‌تر خواهد شد.

پلاستیکهای سبز

در اکتبر ۱۹۹۴، در باواریا و ساکسونی (آلمان)، حدود ۳۰۰۰ هکتار نخود چین‌دار برداشت شد. سپس یک کارخانه فراوری در باواریا از آنها انواع

سم‌زدایی دریاچه‌های مرگ

نوتل مورانی، نماینده دبیرکل اتحادیه بین‌المللی انجمنها و سازمانهای فنی، اظهار داشت که سرانجام از دریاچه آتشفشانی نیوس، در کامرون، گاززدایی شده است. در ۱۹۸۶، وقتی که ۱۷۰۰ نفر از مردم بر اثر انتشار گاز دی‌اکسید کربن، که از آب دریاچه متصاعد می‌شد، خفه شدند، ابعاد فاجعه، توجه همگان را جلب کرد. در آن زمان، یونسکو، با همکاری دولت کامرون، کنفرانس علمی دریائونده برگزار کرد. در ۱۹۹۲، یک گروه همکاری فرانسوی - کامرونی موفق شد که از دریاچه مجاور آن، مونون، دی‌اکسید کربن استخراج کند. در مارس امسال، گاززدایی از دریاچه نیوس با موفقیت به پایان رسید؛ دشواری کار در اینجا بود که عمق این دریاچه به ۲۰۰ متر می‌رسد و آب آن از این گاز اشباع شده است. اما «دریاچه‌های مرگ» باید همچنان زیر نظر باشند. فنی که آزمایشگاه ژئوفیزیک شانبوری (فرانسه) برای گاززدایی ابداع کرد، ممکن است در دیگر نقاط جهان، بخصوص در اندونزی، نیز مفید باشد.

United Nations Publication,
CH-1211 Geneva 10,
Switzerland,
or
New York, NY 10017, U.S.A.

UNEP Industry and Environment,
Tour Mirabeau, 39-43 quai André Citroën,
75739 Paris Cedex 15, France.
Tel: (33-1) 44 37 14 50
Fax: (33-1) 44 37 14 74.

به‌دست آمده عالی است: مقدار ید خاک سه‌برابر و ید محصولات و علوفه دوبرابر شد. تکرار این عملیات لازم نبود زیرا که در تمام طول زمستان مقدار ید خاک ثابت ماند. هزینه عملیات بسیار ناچیز بود: در سال اول به ازای هر نفر ۵ سنت (ایالات متحد) و در سال بعد ۱۲ سنت. این روش ممکن است برای مناطق تحت آبیاری که کمبود ید در آنها سبب بروز مشکلات بهداشتی می‌شود جالب باشد.

کمیسیون حفاظت از سواحل فرانسه

کمیسیون حفاظت از سواحل فرانسه، از بدو تأسیس آن در ۱۹۷۵، تقریباً ۴۵۰۰۰ هکتار زمین حاشیه دریا، بیش از ۱۰۰۰ هکتار زمین زیرپوشش دریاچه‌ها، و جایگاههایی در دهانه و دلتای رودخانه‌ها را تحت کنترل گرفته است. تاکنون از ده درصد از خطوط ساحلی فرانسه حفاظت شده است. در ۸۵ درصد از این موارد، خرید زمینها، که بیشتر توسط دولت پرداخت شده، براساس قراردادهای دو جانبه انجام گرفته است. مدیریت ۳۳۹ جایگاه، که بدین ترتیب خریداری شده، به مقامات محلی انجمنهای حفاظت از طبیعت یا کشاورزان واگذار شده است. هدف از این اقدام آن است که از احداث هر ساختمان جدید جلوگیری شود، ساختمانهایی که به چشم‌انداز طعمه می‌زنند تخریب گردد و در عین حال امکان پذیرایی از مهمانان، که در سال گذشته شمار آنها به ۱۵ میلیون رسید، فراهم شود. قرار است که طی چند سال آینده ۶۰۰۰۰۰ هکتار دیگر خریداری شود. کمیسیون حفاظت اخیراً در تأسیس مرکز مشابهی در تونس مشارکت داشته است.

راهنمای زیست‌محیطی برای هتلها

برنامه محیط‌زیست سازمان ملل (UNEP) اخیراً جزوه‌ای تحت عنوان «راهنمای زیست‌محیطی برای هتلها» (به زبان انگلیسی) منتشر کرده است که باتوجه به رشد روزافزون جهانگردی اقدامی بجا و بسموع است. این جزوه اطلاعاتی در اختیار هتلداران قرار می‌دهد و آنان را قادر می‌سازد که با اتخاذ روشهای عملی در مواردی مانند آب، زباله و انرژی برنامه توصیه شده را اجرا کنند و به کمک فهرستی مناسب، بر نحوه اجرا نظارت داشته باشند.

ENVIRONMENTAL ACTION PACK for Hotels

Practical Steps to benefit your Business and the Environment

پختن لوبیا با نیشکر

آژانس خبرگزاری بان آفریقا (بانان) از ابتکار جالبی در سودان گزارشی تهیه کرده است. شرکت توسعه سودان نخستین کارخانه تبدیل تفاله نیشکر را به سوخت در ماه مه ۱۹۹۵ به راه انداخت. این کارخانه از ترکیب ملاس و باگاس (که پس از گرفتن شکر باقی می‌مانند) قطعات آجرمانند قابل سوخت می‌سازد، و بدین ترتیب لزوم قطع درختان را برای تولید زغال منتفی می‌کند. هزینه ساخت این قطعات ۷۵ درصد کمتر از هزینه تولید زغال است. این فرایند می‌تواند امکان می‌دهد که پختن یک دیک لوبیا فقط ۲۰۰ پوند سودان تمام شود - یعنی پنج بار کمتر از هزینه مصرف هیزم. این کارخانه قرار است که سالانه ۶ میلیون تن باگاس تولید کند که معادل است با ۸۰۰۰ تن سوخت.